

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3 ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของภาวะผู้นำ
 - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำ
 - 1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียน
2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
 - 2.1 ความหมาย และความสำคัญของการบริหารงานวิชาการโรงเรียน
 - 2.2 หลักการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
 - 2.3 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
3. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
4. บริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 วิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 วิจัยต่างประเทศ

แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของภาวะผู้นำ

การที่จะต้องทำให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียนเข้าใจ และมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของโรงเรียน รวมถึงเป้าหมายที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำให้ทุกคนรู้สึกประทับใจ ชอบ แสดงความเป็นเจ้าของ และร่วมหาทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับ

งานที่คนควบคุมดูแลอยู่ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างแรงจูงใจในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลในโรงเรียนแต่ละคน และพัฒนาให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นความสามารถในการนำหรือการมีอิทธิพลระหว่างผู้นำ และผู้ตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น จึงมีนักวิชาการ นักการศึกษา หลายๆ ท่านทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ อย่างหลากหลาย ดังนี้

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550, หน้า 5) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่าอะไรคือความสำคัญ ให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทาง และจุดมุ่งหมาย อย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

ยงยุทธ เกษสาคร (2551, หน้า 40) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการขับเคลื่อนการใช้อำนาจหรืออิทธิพลที่มากกว่ากลไกการทำงานปกติ โดยใช้ศิลปะหรือความสามารถของผู้นำในการกระตุ้น จูงใจ ชักนำ โน้มน้าวให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรนั้นๆ ตามสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตน อย่างมีประสิทธิภาพที่ และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การร่วมกันตามที่กำหนดซึ่งอาจใช้อำนาจในทางบวกหรือทางลบก็ได้ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย การติดต่อซึ่งกัน และกัน เพื่อให้เกิดมีใจร่วมกับตนในการปฏิบัติงาน และเกิดการเปลี่ยนแปลง

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553, หน้า 35) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานของผู้ตามเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร โดยใช้วิธีการจูงใจให้ผู้ตาม เกิดความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

Peter G. Northouse (อ้างถึงใน ไชยา ภาวะบุตร, 2555, หน้า 35) ภาวะผู้นำ หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ เป็นพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักชวนทำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่าภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มีศิลปะในการชักจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มใจเต็มความสามารถ และเป็นกระบวนการสร้างอิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายในสถานการณ์หนึ่งๆ โดยอาศัยการยอมรับการยกย่อง ความศรัทธา ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเกิดจากศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียน ความมีภาวะผู้นำจะนำไปสู่การพัฒนา และการสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม การแข่งขันที่มากขึ้น โรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่นต่างๆ ทั้งในสังกัดภาครัฐ และเอกชนต่างยอมรับว่าความสำเร็จเหล่านั้นเกิดจากผู้บริหารโรงเรียนทั้งสิ้น

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (อ้างถึงใน จุฑามาศ อินนามเพ็ง, 2552, หน้า, 29) การขับเคลื่อนกลไกการทำงานก็สามารถทำให้เกิดการใช้ภาวะผู้นำขึ้นในหน่วยงานหรือองค์การ บุคคลที่สารใช้ภาวะผู้นำจะทำให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานเกิดการยอมรับทั้งทางกายโดยการลงมือปฏิบัติ ทั้งทางใจโดยการชื่นชม ยินดีหรือเห็นชอบด้วย โดยทำให้สมาชิกทุกคนเกิดการร่วมมือร่วมใจ พึงพอใจ ทำให้บุคคลที่ใช้ภาวะผู้นำนี้ถือเป็นผู้นำในหน่วยงานหรือองค์การนั้นๆ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำแต่ละบุคคลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์โดยใช้กระบวนการโน้มน้าว จูงใจ เพื่อให้ผู้ร่วมงานหรือผู้อื่นคล้อยตาม ซึ่งการใช้ภาวะผู้นำนั้นจะมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานในทุกสถานการณ์

สัมมา รณินิตย์ (2553, หน้า 20) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยที่ผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพล และโน้มน้าวทางใจ เพื่อจะให้คนปฏิบัติตาม ทั้งที่ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ดังนั้นผู้นำจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้สะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแลให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์กร สิ่งแวดล้อมในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลว เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงมี ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการทำงาน ทำให้กลุ่มคนร่วมตัวกันได้

ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งไว้

โซยา ภวะบุตร (2554, หน้า 66) ได้กล่าวถึง การพัฒนาภาวะผู้นำ โดยอ้างอิงถึง เพเรโต (Pareto) กล่าวว่า ในชีวิตของคนคนหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้สำเร็จนั้น 80% เกิดจากภาวะผู้นำอีก 20% เกิดจากความรู้ในวิชาการ หรือเรียกว่ากฎ 80 : 20 ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติงานขององค์กรภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งที่ควรแก่การพัฒนา โดยการพัฒนาสิ่งที่เป็นพื้นฐานของภาวะผู้นำ คือ

- 1) ความเชื่อมั่น และศรัทธาในตนเอง
- 2) ความกล้าที่จะลองทำในสิ่งใหม่ๆ
- 3) ความสามารถในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวจิตใจคนอื่น ๆ ให้เชื่อถือ และคล้อยตาม

โดยยึดหลักความเชื่อที่ว่า ศักยภาพภาวะผู้นำไม่ได้มาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ในตัวบุคคลทุกคนถ้ามีความตั้งใจ

สัมมา รณินิตย์ (2553, หน้า 20) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพล และโน้มน้าวทางใจ เพื่อให้คนปฏิบัติตาม ทั้งที่ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ดังนั้นผู้นำจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้สะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแลให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์กร สิ่งแวดล้อม ในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลว เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงมี ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศการทำงานทำให้กลุ่มคนร่วมต้นกันได้ ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งไว้

จากการที่นักการศึกษาได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ในตัวบุคคล มีหลักการพื้นฐานอยู่สามอย่าง คือ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าทำสิ่งใหม่ๆ และมีทักษะการสื่อสารและโน้มน้าวใจบุคคลอื่น หากผู้นำในองค์กรใดมีภาวะผู้นำก็จะสามารถทำให้องค์การนั้นประสบความสำเร็จสูงเพราะบุคลากรที่มีภาวะผู้นำนั้นสามารถทำให้สมาชิกทุกคนเกิดการร่วมมือร่วมใจ พึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานขององค์กรจึงประสบผลสำเร็จ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงโดยต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนั้นคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการ จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนอย่างยิ่งเพราะว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานบริการทางการศึกษา

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นภาวะที่ผู้นำ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน และความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำเช่นนี้เรียกว่าผู้นำทางวิชาการ มีนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้ให้ความหมาย และกล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการไว้หลายลักษณะ

สุรพล บุญมีทองอยู่ (2556, หน้า 76-80) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ การเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 67) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความใส่ใจอย่างมากของผู้นำต่อพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียนซึ่งกล่าวได้เป็นสองนัยนัยที่หนึ่งคือชนิดที่แคบ หมายถึง มุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน และนัยที่สองคือชนิดที่กว้าง หมายถึง ใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การเช่นวัฒนธรรมของโรงเรียนซึ่งผู้นำเชื่อว่ามียุทธูปถัมภ์ต่อพฤติกรรมของครูผลของภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็นสามประเภท คือ

- 1) การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน
- 2) การบริหารจัดการการเรียนการสอน
- และ 3) การส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน

Cunningham and Cordeiro (2009) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตร 2) พัฒนาระบบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาบุคลากร 4) ประเมินคุณภาพผู้เรียน 5) การวิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน 6) การจัดเตรียมแหล่งข้อมูลสารสนเทศ

Gupton (2010) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้ 1) มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน 2) มีข้อมูลสารสนเทศ 3) เน้นการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

จากที่นักวิชาการ และนักวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และการสอน การพัฒนาครู การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียน

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมาย และกล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมากมายซึ่งสามารถยกมา และสรุปเป็นแนวคิดได้ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) มีความรอบรู้ในการจัดการศึกษา 2) เป็นผู้นำในการจัดและพัฒนากลยุทธ์สถานศึกษา 3) การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพการศึกษาอย่างหลากหลาย 5) จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และ 6) พัฒนากลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทุกระดับการศึกษา

สิร์ราณี จสุภัทร (2551, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือชี้แนะบุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

โกศิษฏ์ เพลรินทร์ (2552, หน้า 5) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์

เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ 2) จัดการหลักสูตร และการสอน 3) การพัฒนานักเรียน
4) การพัฒนาครู 5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน) (2553)

นำเสนอว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ส่งเสริม
การพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้ 2) ออกแบบการเรียนรู้ 3) กำหนดเวลาเรียน
4) มีการกำกับ และประเมินผลการศึกษา 5) ส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพครู

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553, หน้า 70 - 71) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำทาง
วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประกอบด้วย
การสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การจัดโครงสร้างของงานในโรงเรียน
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับคณะครูในโรงเรียน การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
การกระตุ้นการใช้ปัญญาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างวิสัยทัศน์
ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียน

วันเพ็ญ มิชัย (2554, หน้า 53) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของผู้บริหารโรงเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์
เป้าหมายและพันธกิจ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร 3) การบริหารจัดการเรียนการสอน
4) การพัฒนาครู 5) การนิเทศการศึกษา 6) การส่งเสริมบรรยากาศ วัฒนธรรม
และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

วรกัญญาพิไล แกระหั้น (2555, บทคัดย่อ) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำทาง
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริม
วิชาการการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพการประเมินคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษา

ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 68) กล่าวว่า เป็นความใส่ใจอย่างมาก
ของผู้นำโดยเฉพาะผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนต่อพฤติกรรมของ
ครูที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน มุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครู
ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนรวมถึงการใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การ
โดยได้เสนอภาวะผู้นำทางวิชาการกับความมีประสิทธิผลของโรงเรียนไว้ 4 ประเด็น คือ
1) ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนในการทำงาน 2) ผู้บริหารมี
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีวิสัยทัศน์ 3) ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการ

และเป็นผู้นำทางวิชาการ 4) ผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิผล และผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดียึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสุจริตยุติธรรม มีคุณธรรม รับฟังปัญหา ระดมการมีส่วนร่วมในการบริหาร และเป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการบริหาร เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ อุทิศเวลาให้กับการทำงาน

สุรพล บุญมีทองอยู่ (2556, หน้า 76-80) นำเสนอว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ การเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

ตำรา มूलบ่อม (2557, หน้า 17) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กไว้โดยกำหนดเป็น 4 องค์ประกอบหลักดังนี้ 1) การพัฒนาครู 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน 4) การพัฒนานักเรียน

จรรยาภรณ์ พรหมมี (2559, หน้า 92) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนางาน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านการนิเทศ และประเมินผลด้านการสอน ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร และด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการควบคุมที่ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครู และนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนา และสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียน นำเสนอดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 สังเคราะห์ภาวะทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียน

ภาวะผู้นำทาง วิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียน	สมศ. 2550	ลิรัภาณี วสุภัทร 2551	โกศิษฐ์ เปลลินทร์ 2552	สทศ 2553	ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ 2553	วันเพ็ญ สัชชัย	วรกัญญาไพไล แกะระหัน	ไชยา ภาวะบุตร 2555	สุรพล บุญมีทองอยู่ 2556	ดำรง มูลบัวอม 2557	จริยาภรณ์ พรหมณี	รวม	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	11	100
1) การกำหนด วิสัยทัศน์เป้าหมาย และพันธกิจ การเรียนรู้		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	8	72.72
2) การวางแผน ปฏิบัติการ	✓						✓					2	18.18
3) การจัดโครงสร้าง องค์การที่สนับสนุน การใช้ภาวะผู้นำ ทางวิชาการ							✓					1	9.09
4) การบริหาร จัดการหลักสูตร และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	81.81
5) การพัฒนา คุณภาพนักเรียน	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	7	63.63
6) การพัฒนา คุณภาพครู			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	8	72.72
7) การกระตุ้นให้ กำลังใจครู และนักเรียน ในการเรียนการสอน								✓			✓	2	18.18

ตาราง 1 (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียน	สมต. 2550	ลี้รธานี วสุภัทร 2551	โกศิษฐ์ เปลรินทร์ 2552	สทศ 2553	ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ 2553	วันเผด็จ มีชัย	วรกัญญาไพไล แกะระหัน	ไชยา ภาวะบุตร 2555	สุรพล บุญมีทองอยู่ 2556	ดำรง มูลป้อม 2557	จริยาภรณ์ พรหมณี	รวม	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	11	100
8) การสร้าง บรรยากาศ แห่งการเรียนรู้	✓		✓			✓	✓	✓	✓		✓	7	63.63
9) การบริหารเวลา ในการจัดการเรียน การสอน				✓							✓	2	18.18
10) การประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม					✓			✓				2	18.18
11) การยอมรับ ความแตกต่าง ทางความคิดและ การกระทำของผู้อื่น					✓							1	9.09
12) การสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อ ผู้ร่วมงานและชุมชน		✓			✓							2	18.18
13) การนิเทศ การศึกษา						✓					✓	2	18.18

หมายเหตุ ผู้วิจัยเลือกเอาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีผู้กล่าวถึง
ร้อยละ 60 ขึ้นไปเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

จากตาราง 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน จากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเลือกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีค่า ตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน 4) ด้านการพัฒนาคุณภาพครู และ 5) ด้านการสร้างบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ความหมาย และความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นได้มีนักวิชาการ ทางการบริหารการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิ ผลของโรงเรียนไว้หลากหลายแนวคิดซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

Hoy and Miskel (1991) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ มีความพึงพอใจในการทำงาน ขวัญของสมาชิกในสถานศึกษาดี สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกและสามารถ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้

Woods และ Orlik (1994 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 29) อธิบายว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เป็นสถาบันที่มีพลวัต

Sergioivanni (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 24) ระบุว่า ลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพว่า 1) เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) มีแผนงาน ทางวิชาการที่ดี 3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 4) มีบรรยากาศ โรงเรียนในทางบวก 5) ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม 6) มีการพัฒนา บุคลากรอย่างกว้างขวาง 7) มีภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 8) ส่งเสริมการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ 9) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ (2548, หน้า 21) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของ สถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษามีความสามารถส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี และมีความสามารถในการจัดสรร

ทรัพยากร แก้ไขปัญหาทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในผลที่เกิดขึ้นของสถานศึกษา ปรับตัวให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความมุ่งหวังของสังคมได้เป็นอย่างดี

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545, หน้า 38) ได้กล่าวถึง โรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยความทุ่มเทความพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนที่ทำทนาย ต้องอาศัยทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการสอน ต้องอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหารและของครู ต้องอาศัยบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือและการไว้วางใจซึ่งและกัน

วาโร เฟ็งสวัสดี (2549, หน้า 18) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ 1) ความสามารถในการผลิต 2) ความสามารถในการพัฒนาเจตคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับตัว 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน 5) การพัฒนาบุคลากร 6) ความสามัคคีของบุคลากร 7) ความพึงพอใจในงานของบุคลากร 8) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ การบริหารจัดการของผู้บริหารในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในโรงเรียนเพื่อทำให้เกิดสำเร็จในตัวผู้เรียนคือทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เกิดความสำเร็จแก่บุคลากรคือทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ และทุกคนในโรงเรียนสามารถปรับตัวเรียนรู้ที่จะทำงานต่างๆ ให้สำเร็จทุกสถานการณ์

หลักการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียน ทั้งมวลเพราะงานวิชาการ คือภารกิจหลักของโรงเรียน ดังนั้น ความสำเร็จจากการบริหารงานวิชาการจึงเป็นเครื่องยืนยันถึงประสิทธิผลของการบริหารงานในทุกด้าน แต่การที่จะบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จโดยบรรลุเป้าหมาย ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2545 จำเป็นต้องมีหลักในการบริหารงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีความเหมาะสมกับบริบททางการศึกษา หลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (อ้างถึงใน วรกัญญาพิไล แกระหัน, 2555, หน้า 92)

1. การจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายหลัก
2. การบริหารงานเน้นความร่วมมือกันทำงาน
3. การมีเอกภาพในจุดมุ่งหมายจะช่วยให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องความสัมพันธ์ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
4. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
5. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนางานอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิชาการ
7. บุคลากรมีวินัยในตนเอง
8. ใช้เทคนิคส่งเสริมผู้ร่วมงานมากกว่าการสอนความรู้
9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องการขวัญกำลังใจ
10. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ
11. ให้ครูผู้สอนตั้งจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายในการสอนทุกวิชา
12. การประสานงาน ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการ
13. การติดตามและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนางานวิชาการ
14. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ ทักษะและเทคนิคในการบริหารงาน

นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน เพราะงานวิชาการเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานต่างๆ ในโรงเรียน ที่สำคัญผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานวิชาการย่อมแสดงถึงคุณภาพของผู้เรียนที่จะออกสู่สังคม ในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องอาศัยหลักการบริหารที่เน้นด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และด้านประสิทธิผล (Effectiveness)

ทัสนี วงศ์เย็น (2553, หน้า 18) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการว่าเป็นงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา ควรมีหลักการบริหารวิชาการดังนี้

1. สถานศึกษาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการบริหารวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการสอน

2. สถานศึกษาต้องมีกลไกควบคุมมาตรฐานทางวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาทางวิชาการจะได้มีทิศทางพัฒนางานวิชาการอย่างชัดเจน และไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. สถานศึกษาต้องมีโครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน มีการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงาน

5. สถานศึกษาต้องมีการประเมินติดตามผลการปฏิบัติงานทางวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงวางแผนงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. สถานศึกษาต้องมีเครือข่ายการประสานงานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน

7. สถานศึกษาต้องสามารถบริหารงานวิชาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

จึงสรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ภาระงานบริหารวิชาการทั้ง 17 งาน และผู้บริหารต้องเข้าใจบริบทของโรงเรียน เข้าใจครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ ตลอดจนการคำนึงถึงผลงานที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ย่อมจะสามารถทำให้การบริหารงานวิชาการบรรลุความสำเร็จได้

ขอข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ขอข่ายภาระงานบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ซึ่งให้ไว้ว่า อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น

การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น จำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งเป็นองค์ความรู้เดิม โดยจะต้องนำมาจัดให้เป็นระบบ และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายวิชาและช่วงชั้น โดยปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน และสังคม ตลอดจนคำนึงถึงความพร้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชาตามหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงในชุมชน แทนการเรียนรู้จากสิ่งที่ไม่ใกล้ตัวสาระการเรียนรู้มีทั้งสิ้น 8 กลุ่มสาระที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ศักยภาพพื้นฐานในการคิดการทำงาน และการพัฒนาตนเอง สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2547) ซึ่งมีแนวทางในการจัดทำสาระท้องถิ่นดังนี้

1.1 ดำเนินการในรูปคณะกรรมการระดับสถานศึกษาประกอบด้วย ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชน ตามกรอบแนวคิดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่ได้กำหนดไว้

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อทราบจุดเน้นหรือประเด็นสำคัญที่โรงเรียนให้ความสำคัญหรือกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียน

1.3 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน และนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำสาระท้องถิ่น

1.4 ดำเนินการในการจัดทำสาระท้องถิ่นในลักษณะ จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือปรับกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

การวางแผนงานด้านวิชาการเป็นหลักประกันความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งมีขอบข่ายงานและกระบวนการเป็นขั้นตอนดังนี้

ขอบข่ายการดำเนินงานการวางแผนงานด้านวิชาการ

2.1 รวบรวมข้อมูล และกำกับดูแลนิเทศติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหาร สถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านวิชาการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ดังนี้

2.1.1 ร่วมกันวางแผนงานวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูลกำกับดูแลนิเทศติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ

2.1.2 แต่ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดำเนินการตามการวางแผนงานด้านวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับดูแล นิเทศติดตามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งทางวิชาการ เพื่อให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และร่วมกันบันทึกข้อปรับปรุงการพัฒนางานวิชาการที่พบ และให้ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการวางแผนงานวิชาการ

Joseph L. Massie and John Douglas (อ้างถึงใน ปรานี ท้าวกลาง, 2557, หน้า 27) การวางแผนประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (identify goal) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารฝ่ายงานต่างๆ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการทำงาน
 2. การค้นหาโอกาสและการพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น (search for opportunity and consider obstacles) การหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้
 3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ (translate opportunities into available course of action) เป็นการนำเอาแผนที่มียุติไปใช้อย่างมีเหตุ
 4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย (select best course and set objectives) การกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน แบ่งงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้รู้จะทำงานอะไร
 5. การตรวจสอบแบบการทบทวน (review and revise) เป็นการตรวจ และประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการวางแผนในการประเมินผลสามารถตรวจสอบได้ 2 ลักษณะดังนี้ คือ
 - 5.1 การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน (formative evaluation) เพื่อได้ปรับปรุงแผนงานที่กำลังดำเนินอยู่ได้ดีขึ้น
 - 5.2 การประเมินผลรวบยอด (summative evaluation) เป็นการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นแผนหรือโครงการ
- จึงสรุปได้ว่า การวางแผนงานด้านวิชาเป็นหลักประกันความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งมีขอบข่ายงาน และกระบวนการที่ต้องกระทำร่วมกันตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้าฝ่าย และครูมีการรวบรวมข้อมูล ศึกษาจุดเด่นจุดด้อย โอกาสของสถานศึกษา เพื่อให้การวางแผนด้านวิชาการสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2558, หน้า 44) ได้กล่าวไว้ว่า สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผน และการดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพด้วยกระบวนการวิจัย และพัฒนา จัดทำระเบียบการวัด และประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณา ให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อได้ศึกษาสาระสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้วลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษา (school curriculum) ซึ่งจะนำเสนอตามขั้นตอนเริ่มตั้งแต่มุมมอง ทางด้านกฎหมายของหลักสูตร สถานศึกษา แล้วขยายรายละเอียดไปตามแต่ละ องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือกัน ทุกฝ่าย ได้แก่ ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน โดยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 ขั้นตอน โดยควบคุมผลลัพธ์ ในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมาย สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผนวกกับใบงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. เป็นการเขียนคำอธิบายสาระการเรียนรู้ จากมาตรฐานการเรียนรู้ ระบุตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกำหนดเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้
3. เป็นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละ กลุ่มสาระ การเรียนรู้
4. เป็นการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่สมบูรณ์
5. เป็นขั้นตอนของการเขียนเอกสารหลักสูตร สถานศึกษา และหลักสูตร

4. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2551) การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บน หลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการ พัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการวัด และประเมินผล

การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาวะความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันเวลาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา และประสบความสำเร็จในการเรียน สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัด และประเมินผล การเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

4.1 งานการวัด และประเมินผลการเรียนรู้

4.1.1 ประเมินการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

4.1.1.1 ประเมิน และตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา

โดยประเมินตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด)

4.1.1.2 ดำเนินการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบ

ปรับปรุงพื้นฐานของผู้เรียน

4.1.1.3 ประเมินผลระหว่างเรียน หลังการเรียน และปลายปี

เพื่อนำผลไปตัดสินการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และตัดสินผลการเรียนรายวิชา

4.1.1.4 เลือกรูปวิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมิน

อย่างหลากหลายเน้นการประเมินตามสภาพจริงครอบคลุมสาระ และเหมาะสมกับธรรมชาติผู้เรียน

4.1.1.5 ซ่อมเสริม ปรับปรุงแก้ไขผลการเรียนของผู้เรียน

ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และส่งเสริมผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ให้พัฒนาการประเมินให้พัฒนาสูงสุดเต็มความสามารถ

4.1.1.6 การตัดสิน การผ่านรายวิชา ตามเกณฑ์การผ่าน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (มาตรฐานชั้นปี) ที่กำหนด และประเมินให้ผ่านผลการเรียน จากคะแนนการประเมินการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกข้อรวมกัน

4.1.1.7 จัดการเรียนซ่อมเสริม และเรียนซ้ำรายวิชา

ที่ไม่ผ่านการตัดสินผลการเรียน และให้ประชุมพิจารณา ให้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนรู้
 ทุกรายวิชา มีระดับการเรียนเฉลี่ยไม่ถึง 1 ให้เรียนซ้ำชั้น

4.1.1.8 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติผลการประเมิน
 และตัดสินผลการเรียน

4.1.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.1.2.1 ครูผู้ควบคุมกิจกรรมเป็นผู้ประเมิน และตัดสิน
 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายกิจกรรม

4.1.2.2 ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใน 2 ด้าน คือ
 ผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยพิจารณาจากจำนวนเวลา
 เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

4.1.2.3 ตัดสินผลการจัดกิจกรรมเป็น 2 ระดับ คือ ผ่าน
 และไม่ผ่าน โดยผู้ได้รับการตัดสินให้ผ่านจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 2 ด้าน

4.1.2.4 ประเมินและตัดสินกิจกรรมการผ่านช่วงชั้น
 ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้อนุมัติผลการประเมิน และตัดสิน
 การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

4.1.3 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3.1 ร่วมเป็นคณะกรรมการการพัฒนา และประเมิน
 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4.1.3.2 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

4.1.3.3 กำหนดแนวทางการดำเนินการเป็นรายคุณธรรม
 โดยประเมินทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

4.1.3.4 ดำเนินการประเมิน และสรุปผลเป็นรายปี

4.1.3.5 การประเมินให้ผู้เรียนทราบ และแก้ไขข้อบกพร่อง

4.1.3.6 ประเมินผ่านช่วงชั้นตามสถานศึกษากำหนด

4.1.4 การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน

4.1.4.1 ร่วมเป็นกรรมการบริหารหลักสูตร และวิชาการ
 กำหนดมาตรฐาน เกณฑ์ แนวทางการประเมิน และการซ่อมเสริมผู้เรียนไม่ผ่านการ
 ประเมิน

4.1.4.2 ประกาศแนวทาง และวิธีการประเมิน

4.1.4.3 แต่งตั้งคณะกรรมการการประเมิน

4.1.4.4 ดำเนินการประเมินปลายปี และประเมินผ่านช่วงชั้น

4.1.4.5 ผู้บริหารอนุมัติผลการประเมิน

4.1.5 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ

4.1.5.1 เตรียมตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะรับการ

ประเมิน

4.1.5.2 เตรียมตัวบุคลากร สถานที่ และอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการรับการประเมิน

4.1.5.3 สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความสำคัญ

แก่ครูและผู้เรียน

4.1.5.4 นำผลการประเมินมาพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4.2 การพัฒนาเครื่องมือการวัด และประเมินผล

4.2.1 เข้ารับการอบรมพัฒนาการจัดสร้างเครื่องมือวัด

และประเมินผล เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจ

4.2.2 จัดสร้างเครื่องมือวัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับผล

การเรียนรู้ที่คาดหวัง (มาตรฐานชั้นปี) สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพ

ผู้เรียน

4.2.3 นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือ

และใช้เป็นเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

4.2.4 พัฒนา ปรับปรุงให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

4.3 การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่างๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคัน และขอกลับเข้ารับการศึกษาต่อ การศึกษาจากต่างประเทศ และขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรบอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน

แรก หรือต้นภาคเรียนแรก ที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจาก การเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา จำนวนหน่วยกิต ที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสมผลการพิจารณาการเทียบโอน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

4.3.1 พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่นๆ
ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

4.3.2 พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียน
โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งภาคความรู้ และภาคปฏิบัติ

4.3.3 พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติ
ในสภาพจริง การเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตาม ประกาศ หรือแนวปฏิบัติของ
กระทรวงศึกษาธิการ

4.4 การตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนผ่านช่วงชั้น

4.4.1 นายทะเบียนของสถานศึกษาตรวจสอบข้อมูลผล
การเรียนของผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์การจบช่วงชั้นของสถานศึกษา

4.4.2 จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เรียนที่จบช่วงชั้น พร้อมตรวจทาน
ความถูกต้องไม่ให้มีข้อผิดพลาดใดๆ ทั้งสิ้น

4.4.3 เสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และวิชาการ
เพื่อให้เห็นชอบ

4.4.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดทำ
เอกสารรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.3) ประกอบด้วย ผู้เขียน ผู้ทาน ผู้ตรวจ
และมีนายทะเบียนเป็นหัวหน้า

4.4.5 ผู้บริหารอนุมัติผลการเรียน โดยลงนามในเอกสาร
รายงานผู้สำเร็จการศึกษา

4.4.6 จัดเอกสารให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.5 การออกหลักฐานแสดงผลการจบการศึกษา
เอกสารหลักฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4.5.1 ระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1)

4.5.2 หลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา (ปพ.2)

4.5.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.3)

4.5.4 แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
(ปพ.4)

4.5.5 เอกสารบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5)

4.5.6 เอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล
(ปพ.6)

4.5.7 ใบรับรองผลการศึกษา (ปพ.7)

4.5.8 เอกสารระเบียบสะสม (ปพ.8)

4.5.9 สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ (ปพ.9)

5. การนิเทศการศึกษา

การนิเทศเป็นกระบวนการอันหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา เพราะในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน ย่อมพบปัญหาอุปสรรคต่างๆ มากมายที่คอยขัดขวางและบั่นทอน ส่งผลให้การดำเนินงาน ด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น การนิเทศการศึกษา จะเป็นกระบวนการที่คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาหารือ ร่วมคิดร่วมสร้าง ร่วมแก้ปัญหา ส่งเสริมให้กำลังใจ แสวงหาแนวทางร่วมกันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนครูผู้สอน ทั้งนี้การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนาประสิทธิภาพ การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนเต็มศักยภาพ

วรภัฏญาพิไล แกะระหัน (2555, หน้า 37-38) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการความร่วมมือกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งใน และนอกสถานศึกษา เพื่อร่วมกัน แสวงหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จนเต็ม ศักยภาพของตน

เพื่อให้การบริหารการจัดการด้านนิเทศการศึกษาของ สถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกรอบชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำความเข้าใจ และถือเป็นภารกิจที่สำคัญซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดระบบงานนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน
ภายในสถานศึกษา

2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน
ในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และขบวนการนิเทศการศึกษา
ในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนา
ระบบและกระบวนการนิเทศ งานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบ
นิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษา
ภายในเขตพื้นที่การศึกษา

ปราณี ท้าวกลาง (2557, หน้า, 35-36) ได้กล่าวไว้ว่า ขอบข่าย
งานนิเทศการศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษากระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน
ภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอน
ตามที่ได้รับมอบหมาย
3. ประเมินผลระบบ และกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา
4. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบ
และกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ การจัดระบบการ
นิเทศภายในกับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา

6. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ
แก่ชุมชนมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษา การสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการ
แก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทาง
วิชาการเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม
ในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดทำโดยบุคคล องค์กร หน่วยงาน
และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น

7. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

งานด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องจาก กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่นำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ เป็นการแปล วิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรสถานศึกษา ให้มีความละเอียด ชัดเจนในแนวปฏิบัติมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ จะต้องจัดให้มี กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน มีความต่อเนื่องและสามารถนำความรู้และมวลประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ ความถนัด ความต้องการ และสภาพของผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้
4. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา สถานที่ สามารถใช้ กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
5. จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตนเอง จากเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ แผนในการพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียน เป็นกระบวนการที่บ่งบอกถึงความตั้งใจจริงในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อย่างมีเป้าหมายผู้ที่มีบทบาทสูงสุดที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผลตามเป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาท และหน้าที่ต้อง รับผิดชอบ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระ และหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามความเหมาะสม

8. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ช่วยให้ได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งทางด้านปัจจัย การบริหาร กระบวนการบริหาร และผลผลิตที่เกิดขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2545 มาตรา 24 มาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยที่มีต่อการเรียนการสอน และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน

9. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

ศึกษา สํารวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดหา การคัดเลือก การใช้และการประเมินคุณภาพสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างหลากหลาย เพื่อใช้ใน

การเรียนการสอน และการพัฒนาทางวิชาการ ผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียน การสอน รวมทั้งประเมินคุณภาพสื่อ เพื่อเลือกใช้ประกอบการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนา และแลกเปลี่ยน การใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและ พัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงาน และสถาบันอื่น ประเมินผลการผลิต จัดทำพัฒนา และใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ครูผลิต และพัฒนาให้เพื่อนครู สถาบันการศึกษาทั้งภายใน และภายนอกเขตพื้นที่ การศึกษาได้ใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างมี ประสิทธิภาพ

10. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายใน และภายนอก สถานศึกษาให้เพียงพอ เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัด กระบวนการเรียนรู้จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของ ผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุด เคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ Resource Center สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมชาติ เป็นต้น จัดระบบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษา ของตนเอง เช่น จัดเส้นทางแผนที่ และระบบการ เชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ

12. การแนะแนวการศึกษา

กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบ สำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนะแนว และดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนของ สถานศึกษาให้ชัดเจน สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของ การแนะแนวดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ส่งเสริม และพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง

จิตวิทยา และการแนะแนว และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และคลิสิกภาพที่เหมาะสม ทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะกรรมการแนะแนว ดูแล นิเทศ กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบส่งเสริมความร่วมมือ และความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างสถานศึกษา องค์การภาครัฐ และเอกชน รวมถึง บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว เชื่อมโยงระบบแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับ ชุมชน ตลอดจนประสานงานกับ องค์การอื่นภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับ แหล่งวิชาการในที่อื่นๆ จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองผู้เรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับ สถาบันการศึกษาอื่นๆ เป็นต้น

14. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์

องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กร ชุมชนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การศึกษาที่เป็นจุดเน้นเฉพาะ จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ

และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษา และใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสม และความจำเป็น ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านคุณภาพ และด้านปริมาณ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีประสิทธิภาพ

15. การจัดระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ

ของสถานศึกษา

ศึกษา และวิเคราะห์ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันจัดทำ ร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายรับรู้ และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ตรวจสอบร่างระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงาน ด้านวิชาการของสถานศึกษา และแก้ไขปรับปรุง นำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงาน ด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ของสถานศึกษา นำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่มี คุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการ เรียนการสอน จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพ หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสือ อ่านประกอบแบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17. การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดการ จัดหา และพัฒนาสื่อ การเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรใน สถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาพัฒนาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นโดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริม การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และชุมชน นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหาผลิตใช้ และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และของบุคคล ครอบครัวยุ วัง องค์กร หน่วยงาน สถาบัน อื่นๆ อย่างกว้างขวาง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า งานบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด งานวิชาการจึงเป็นตัวที่บ่งบอกถึงคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน คุณภาพของครูผู้สอน และที่สำคัญคือคุณภาพของนักเรียนที่ผ่านการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ ดังนั้นขอขยายในการบริหารงานวิชาการ เช่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นส่วนที่ทำให้สถานศึกษานั้นๆ มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากที่สุด

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นได้มี นักวิชาการทางการบริหารการศึกษาทั้งชาวไทย และต่างประเทศได้ให้แนวความคิด เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนไว้หลากหลายแนวคิดเช่น

Hoy and Miskel (1991) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของ โรงเรียน เป็นการบริการจัดการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ มีความพึงพอใจในการทำงาน ขวัญของสมาชิกในสถานศึกษาดี สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้

Woods และ Orlik (1994 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 29) ได้สรุปว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่าเป็นโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลาเป็นสถาบันที่มีพลวัต

Sergiovanni (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 24) ได้สรุปว่าลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลมีองค์ประกอบดังนี้ 1) เน้นนักเรียน เป็นศูนย์กลาง 2) มีแผนงานทางวิชาการที่ดี 3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน 4) มีบรรยากาศโรงเรียนในทางบวก 5) ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แบบเป็นกลุ่ม 6) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง 7) มีภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 8) ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 9) ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2548, หน้า 21) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของสถานศึกษาว่า หมายถึง การที่สถานศึกษามีความสามารถส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี และมีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากร แก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายในผลที่เกิดขึ้นของสถานศึกษา ปรับตัวให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และพัฒนา สถานศึกษาไปสู่ความมุ่งหวังของสังคมได้เป็นอย่างดี

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545, หน้า 38) ได้กล่าวถึง โรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความทุ่มเทความพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนที่ท้าทายต้องอาศัย ทรัพยากรที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหาร หลักสูตร และการสอนต้องอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และของครูต้องอาศัย บรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือและการไว้วางใจ

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549, หน้า 18) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ 1) ความสามารถในการผลิต 2) ความสามารถในการพัฒนาเจตคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับตัว 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน 5) การพัฒนาบุคลากร 6) ความสามัคคีของบุคลากร 7) ความพึงพอใจในงานของบุคลากร 8) บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน คือ การบริหารจัดการของผู้บริหารในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในโรงเรียนเพื่อทำให้เกิดสำเร็จในตัวผู้เรียนคือทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เกิดความสำเร็จแก่บุคลากรคือทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ และทุกคนในโรงเรียนสามารถปรับตัวเรียนรู้ที่จะทำงานต่างๆ ให้สำเร็จทุกสถานการณ์ และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน หมายถึง สภาพความสำเร็จที่ปรากฏอยู่จริงในโรงเรียนซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ในการบริหารวิชาที่สามารถใช้ความคิด ความสนใจ และการตั้งใจในการบริหารจัดการต่างๆ เกี่ยวกับงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดกระทรวงศึกษาธิการ, (2550, หน้า 29-30) ซึ่งจำแนกออกเป็น 17 งานประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มีการวางแผนการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
2. ด้านการวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการ มีการรวบรวมข้อมูลระเบียบและแนวทางการปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานวิชาการ มีการจัดทำและมีการวางแผนงานวิชาการที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดวางตัวบุคคลให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในงานวิชาการ มีการประเมินแผนงานวิชาการ และนำผลการประเมินไปใช้ในปรับปรุง และพัฒนางานวิชาการ
3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มีการมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนด มีการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นปัจจุบัน มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ความเข้าใจเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง มีการจัดหาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีวิธีการทดสอบที่ถูกต้องตามขั้นตอน และวิธีการวัดและประเมินผล มีการสร้างแบบทดสอบที่มีคุณภาพที่สามารถวัดผลได้อย่างมีคุณภาพ มีการวิเคราะห์ผลสรุปผลจากการประเมินเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง มีการวางแผนการนิเทศภายในเป็นไปตามขั้นตอน มีการจัดการนิเทศภายในให้เป็นไปตามขั้นตอน มีการนำผลที่ได้จากการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง มีการสำรวจความต้องการการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

7. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยี มีการจัดเอกสารต่างๆ คู่มือครู หนังสือเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ การช่วยเหลือในการดำเนินแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมการอบรมศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ มีการเผยแพร่งานวิจัยหรือผลการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับองค์กร ชุมชน และหน่วยงานอื่น

9. ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง มีการจัดทำแผนวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน มีการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีสื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอน และนักเรียน

10. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง มีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาทั้งใน และนอกสถานศึกษา มีการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นไว้เป็นสารสนเทศประจำโรงเรียน มีการพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

11. ด้านการพัฒนา และประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กำหนดให้มีการประเมินเป้าหมายความสำเร็จของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัด มีการประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินโรงเรียนเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

12. ด้านการแนะแนวการศึกษา หมายถึง มีการจัดทำแผนการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องติดตามผล และประเมินผลการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

13. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา หมายถึง มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ กับสถานศึกษาอื่น และองค์กรอื่น มีการอบรมแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างโรงเรียนเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการ

14. ด้านการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ และพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. ด้านการจัดระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของ สถานศึกษา หมายถึง สสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ความต้องการการสนับสนุนด้านต่างๆ การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน

16. ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง มีการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบของ ภาติ 4 ฝ่ายประกอบด้วย ครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้บริหาร มีการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนที่หลากหลาย ตรงตามเนื้อหาอธิบายรายวิชาในหลักสูตรสถานศึกษา

17. ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
และผลิตสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยี

บริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สกลนคร เขต 3

สภาพทั่วไป และทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เป็นหน่วยงาน
ทางการบริหารด้านการศึกษาที่มีฐานะเป็นกอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่หลักในการจัดทำ นโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขต
พื้นที่ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น การกำกับ ติดตาม เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐาน
การศึกษาชาติ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียนใน 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอวานรนิวาส
อำเภอบ้านม่วง อำเภอดำตากลัว และอำเภออากาศอำนวย ประกอบด้วย โรงเรียน
ขนาดใหญ่ จำนวน 23 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 82 โรงเรียน และโรงเรียน
ขนาดเล็ก จำนวน 77 โรงเรียน มีผู้บริหาร จำนวน 182 คน และครูในโรงเรียน
จำนวน 1,777 คน รวมทั้งสิ้น 1,959 คน

พันธกิจ

พัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคน
ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียน
มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษาชาติ

ค่านิยม

มุ่งบริการ เหนือมาตรฐาน สู่ความเป็นเลิศ

เป้าประสงค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีได้กำหนดเป้าประสงค์ดังนี้

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้เข้าเรียนและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. นักเรียนทุกคนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
3. นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีนิสัยรักการอ่าน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
4. นักเรียนทุกคนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพิ่มขึ้น
5. ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ
6. ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพิ่มขึ้น
7. โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับการนิเทศ ติดตามระบบประกันคุณภาพภายในเข้มแข็งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก
8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตามเป้าหมายการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA)

กลยุทธ์ในการบริหารงาน

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (Raising the bar)

กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง (Moral and Ethics)

กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและลดความเหลื่อมล้ำ ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (Filling the gap)

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Teacher Enhancement)

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาการบริหารจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามหลัก
 ธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา
 (Good Governance)

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของประชากรวัยเรียนที่ได้เข้าเรียน และจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. จำนวนนักเรียนที่อ่านออกเขียนได้และมีนิสัยรักการอ่าน
3. ร้อยละของนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้และทักษะตามหลักสูตร
5. ร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น
6. ร้อยละของนักเรียนที่สามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
7. ร้อยละของครูและบุคลากรที่ได้รับการพัฒนา
8. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถปฏิบัติการในหน้าที่
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้าน
 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร
10. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการ
 ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร
11. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีวินัย และจรรยาบรรณ
 วิชาชีพ
12. จำนวนโรงเรียนที่มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง
13. จำนวนโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายใน และภายนอก
14. จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ
 และต่อเนื่อง
15. จำนวนมาตรฐานที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับการรับรอง
 จาก สพฐ.
16. ร้อยละของผู้รับบริการ พึงพอใจการให้บริการของสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษา
17. จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสร้าง

จุดเน้น

1. เด็กวัยเรียนทุกคนต้องได้เรียน “ทุกคนต้องได้เรียน”
2. นักเรียนทุกคนต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น “นักเรียนต้องมีความรู้”
3. นักเรียนทุกคน มีคุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “นักเรียนมีคุณธรรม”
4. ต้องใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัยภายในประเทศ

โกศิษฐ์ เพลรินทร์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปรากฏว่า ได้องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 5 องค์ประกอบหลัก และได้สรุปเป็นรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน โดยการบริหารหลักสูตร ตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการที่ร่วมกันกำหนด สร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน กำกับติดตามให้ครูสอนอิงเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลาง กำกับติดตามให้มีการปฏิบัติการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการประเมินการเรียนรู้โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ร่วมกันกำหนด
2. การพัฒนานักเรียน โดยการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครู และผู้ปกครองทราบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียนทุกภาคเรียนดำเนินการพัฒนานักเรียนที่เรียนอ่อนให้มีทักษะการเรียนรู้มากขึ้น ปรับปรุงงานการสอนอยู่เสมอ
3. การพัฒนาครู โดยการ จัดทำแบบประเมินครู และทำการประเมินเป็นระยะ กำหนดเป้าหมายทางวิชาชีพของครู จัดระบบนิเทศ และประเมินการเรียนการสอนประเมินผลการทำงานของครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอน พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ

4. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ การเรียนรู้ โดยการสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการประเมินผลความก้าวหน้าตามวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ ตั้งมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนไว้สูง กำหนดพฤติกรรมการสอนของครู

5. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยการกระตุ้นให้ชุมชนสนับสนุนโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในทางวิชาการ สร้างแรงจูงใจ และขวัญกำลังใจให้แก่ครู และนักเรียน รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และครู ร่วมกับครูวิเคราะห์ความก้าวหน้าของนักเรียนติดต่อสื่อสารกับชุมชนอยู่เสมอ

ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ บ่อยครั้ง ทั้ง 3 ด้าน โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนมีระดับบ่อยครั้ง เรียงลำดับ คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.95$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ($\bar{x}=3.67$) และด้านการบริหารงานด้านวิชาการ ($\bar{x}=3.52$) ตามลำดับ 1) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ค่อนข้างสูง” ในด้านการ ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการบริหารงานด้านวิชาการ และด้านการจัดการ ด้านการเรียนการสอน 2) ปัจจัยที่ทำนายประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการบริหารงานด้านวิชาการ (X2) และด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน (X1) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้ 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว ได้แก่ มุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินผลนักเรียนการจัดโครงการด้านรับเด็กพิเศษ

การประเมินผลการสอนของครู การวางแผนเพื่อพัฒนา ความก้าวหน้าในวิชาชีพ การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยตัวแปรการวางแผน เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด ตัวแปรแฝงภายใน คือ ประสิทธิภาพการจัดการสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัว คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การเป็นคนดี การเป็นคนเก่ง การเป็นคนมีความสุข โดยตัวแปรการเป็นคนดีมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครู ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ ความสำเร็จของงาน คุณลักษณะของงาน และสภาวะการทำงาน ความก้าวหน้า นโยบาย และบริหารความสัมพันธ์ในหน่วยงาน โดยตัวแปรความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนลับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 91.08 ที่องศาอิสระค่า $df = 71$ ($p = 0.05448$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .941 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .901 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .0267 และภาวะผู้นำทางวิชาการ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษาโดยขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับ .01 นอกจากนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา

วิภาวดี ชิวะผลาบุรณ์ (2553, หน้า 70) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารวิชาการ ที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยระดับผู้บริหารพบว่า ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการได้รับอิทธิพลจากนโยบาย ด้านวิชาการภาวะผู้นำชั้นยอดระดับครู ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการด้านครูได้รับอิทธิพลจากการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอน และทัศนคติต่อวิชาชีพครู ในระดับผู้เรียน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการด้านผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจในการเรียน ทัศนคติต่อโรงเรียน ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง และพฤติกรรมการเรียน งานวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่า การบรรลุ ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการในอนาคต ควรมีการอบรมผู้บริหารเอกชนระดับ

ประถมศึกษา ให้มีสมรรถนะในการบริหารด้านวิชาการ ในด้านครูควรเสริมสร้างให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู อีกทั้งพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และในด้านผู้เรียนผู้บริหารควรเสริมสร้างทัศนคติทางบวกให้แก่ผู้เรียนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

วรภัฏญาพิไล แกะระหัน (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดบรรยากาศของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากร การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินคุณภาพการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดบรรยากาศของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและด้านการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมีทั้งหมด 8 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ 1) การสร้างความศรัทธา 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การจัดโครงสร้างของงานในโรงเรียน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับคณะครูในโรงเรียน 5) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 6) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 7) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 8) การสร้างวิสัยทัศน์ ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียนเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านครู และด้านผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3) ด้านการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านความพร้อมและความเข้มแข็งของชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และ 4) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน

กุลนิษฐ์ ฐัญญู (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุดรธานี เขต 3 จำนวน 332 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประเมินค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อใช้วัดพฤติกรรมของผู้นำ และวัดประสิทธิผลการ บริหารงาน วิชาการสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .96 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีแบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม แบบภาวะผู้นำมุ่งสำเร็จ และแบบภาวะผู้นำแบบสั่งการ อยู่ในระดับมาก และแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาทุกแบบ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุทิศรงค์ เศษวงค์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพล ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพ ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของกลไกสัมมนาโมเดลสมการโครงสร้างอิทธิพลของ ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยเรียงลำดับขนาด สัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปน้อยดังนี้ 1) อิทธิทางตรงมี ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน 2) อิทธิพลทางอ้อมมี ได้แก่ การนิเทศทางการศึกษา การพัฒนาวิชาชีพครู การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3) อิทธิพลรวมมี ได้แก่ การพัฒนา วิชาชีพครูการนิเทศทางการศึกษาการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

ตำรวจ มูลป้อม (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการ พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เขตตรวจราชการที่ 11

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย 50 ตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) การพัฒนาครู มี 4 องค์ประกอบย่อย คือการจัดโครงสร้างการพัฒนาบุคลากร การนิเทศ และการประเมินการสอน การพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้มี 3 องค์ประกอบย่อยคือ การร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ การให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียน และการสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การเสริมสร้างการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา และการวัดผล และประเมินผล 4) การพัฒนานักเรียนมี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การประเมินผล และตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน และการพัฒนา และสร้างมาตรฐานด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ควรมี

ปราณี ท้าวกลาง (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 430 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 86 คน ครูผู้สอน จำนวน 258 คน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.96 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ 1) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และ 3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโดยรวม และรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กฤติยา กุลภา (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูไม่แตกต่างกัน 3) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันโดยรวม และรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน 5) การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางการยกระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนทั้ง 4 งานโดยผู้วิจัยได้ศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.30$) ได้ด้านที่จะพัฒนา ส่งเสริมแนวทางพัฒนา 4 ด้าน คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

พกากรอง ศรีประไหม (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3 จากการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบหลัก พบว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 4) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดของโรงเรียนต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบหลัก พบว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 5) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

จำแนกตามในเขตอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบหลัก พบว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 6) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับชั้นต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบหลัก พบว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ชัญญลักษณ์ ผาภูมิ (2559, บทคัดย่อ) ได้ทำหาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2558 รวมทั้งสิ้น 132 คน จาก 66 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.35 – 0.85 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ของสถานศึกษา และด้านการพัฒนานักเรียน ส่วนด้านการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) สมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ การพัฒนาครู มีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิจัยต่างประเทศ

Anderson (2000, p. 156) ได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่เป็นผู้นำทางการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง 132 คน โดยมีพฤติกรรมดังนี้ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน และการสื่อสารการจัดการหลักสูตร และการสอน 2) การควบคุมดูแลการนิเทศ การสอน 3) การตรวจสอบ 4) ความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเพียง 1 มิติ คือ การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

Cavazos (1999, p. 98) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic majority high schools ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการพัฒนา เป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครู ร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน

Spurlock (2002, p. 88) ได้ศึกษากระบวนการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ในทางสังคมของนักเรียน และวิธีการสอนของครู ที่มีอิทธิพลต่อการตั้งใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ความรู้ความเข้าใจ ได้นิยามว่า เป็นความรู้สึกรับรู้ของนักเรียน เกี่ยวกับความสามารถ ความเป็นอิสระ และความผูกพัน ในโรงเรียน วิธีการสอนของครู นิยามว่า ครูใช้วิธีการที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่ารูปแบบการปฏิบัติการทดสอบ แสดงให้เห็นกระบวนการโดยมีลักษณะภูมิหลังของนักเรียน บริบทโรงเรียน และตัวแปรทางจิตวิทยา ซึ่งสามารถส่งอิทธิพลต่อการตั้งใจ

Walter and Others (2000, p. 2-14) ทำการศึกษา งานวิจัยเพื่อค้นหา คำตอบว่าในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยได้บอกอะไรบ้างเกี่ยวกับผลของภาวะผู้นำ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งในบทนำของรายงานการวิจัยระบุว่า ไม่มีวิธีแก้ปัญหาใด

ที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการศึกษา หรือปัญหาขององค์กรใดๆ ก็ตาม เช่นเดียวกันกับเรื่องภาวะผู้นำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพของการศึกษา อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่เรียบเรียงใหม่ให้สะดวกต่อการเข้าถึงและหากผู้บริหารศึกษานำไปประยุกต์ใช้ย่อมเพิ่มความมีประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการได้ สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น ตามไปด้วย มีพฤติกรรมภาวะผู้นำ 21 ข้อ ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ พฤติกรรมภาวะผู้นำในด้าน 1) คำมั่นถึงวัฒนธรรมขององค์กร 2) วางระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน 3) ออกกฎข้อบังคับที่ปกป้องครูให้สามารถทุ่มเทเพื่อการสอน 4) แสวงหาทรัพยากร 5) สร้างและพัฒนาหลักสูตร การสอน และการวัดผล 6) กำหนดจุดเน้นในเป้าหมาย 7) แสดงว่าความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร การวัดผล และการสอน 8) สร้างวิสัยทัศน์ร่วม 9) ให้รางวัลสำหรับความสำเร็จ 10) มีทักษะและการสื่อสาร 11) เป็นนักประชาสัมพันธ์ 12) ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมตัดสินใจ 13) ยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว 14) มีมนุษยสัมพันธ์ 15) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 16) มองโลกในแง่ดี 17) มีอุดมการณ์ 18) ติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียน 19) ยืดหยุ่น ปรับตัวง่าย 20) คำมั่นถึงสถานการณ์ 21) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดสติปัญญา

Yamada (2000, p. 143) ได้ทำการวิจัยถึงความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา เมืองเฟลโน รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน ขึ้นอยู่กับ 1) เตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสบการณ์ในด้านการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ส่วนสมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสบการณ์ในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ในการศึกษา ยังพบว่า มหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจากที่กล่าวมา

Jafarzadeh (2014, Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองคาราจ ประเทศอิหร่าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดในด้านทักษะการบริหารของ Robert Katz ซึ่งมีทักษะ 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษย์ และทักษะเชิงมโนทัศน์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหาร 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษย์ และทักษะเชิงมโนทัศน์ ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ทักษะใดๆ ที่ผู้บริหารมีเพิ่มขึ้น ประสิทธิผลของโรงเรียนก็จะเพิ่มขึ้นตามความสัมพันธ์กันทางบวก

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่างานวิชาการมีการปฏิบัติแต่ละด้านยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขต่อเนื่อง ในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญมากกว่างานอื่นๆ เป็นพิเศษประกอบกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ และการกำหนดแผนงาน ต้องมีการเตรียมการในด้านต่างๆ ให้พร้อมเพื่อให้เกิดการดำเนินการบริหารงานวิชาการ นอกจากนี้ต้องมีการอบรม การใช้สื่อ การนิเทศภายในเพื่อที่จะนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่อไปให้ดียิ่งขึ้นที่บังเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน